

ВПЛИВ АКЦЕНТУАЦІЙ ХАРАКТЕРУ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТІСНОЇ СФЕРИ ПІДЛІТКІВ

Підлітковий вік характеризується початком перебудови організму людини. Особливістю підліткового віку є й те, що за своїми потребами це доросла людина, а по внутрішнім відчуттям і можливостям підліток залишається дитиною. В цьому віці збалансований характер зустрічається рідко, тому, маючи певну акцентуацію, підліткам психологічно важко переносити деякі життєві ситуації. Тож проблема впливу акцентуацій характеру на особистісну сферу підлітків є актуальною проблемою соціальної психології.

Проблематику акцентуацій характеру у підлітків та суміжних з нею проблем вивчено досить детально. Дана тема висвітлена у працях М.І. Буянова, О.І. Захарова, І.С. Кона, О.Є. Лічко, Н.Ю. Максимової, Ю.В. Попова, В.В. Рибалка, О.В. Скрипченка та інших авторів. Також можна виділити праці К. Леонгарда та психоаналітичні дослідження С.М. Джонсона та О.Лоуен.

Акцентуація характеру, за Лічко, – це надмірне посилення окремих рис характеру, при якому спостерігаються норми, що не виходять за межі відхилення в психології і поведінці людини, що межують з патологією. Акцентуації характеру найчастіше зустрічаються в підлітковому і ранньому юнацькому віці. При дорослішанні дитини особливості характеру, що спостерігалися в дитинстві, втрачають свою гостроту, але з віком знову можуть чітко проявлятися. Особливості характеру при акцентуації можуть спостерігатись не постійно, а лише в окремих випадках, в певних обставинах, і майже не проявлятися в звичайних умовах. Особливості протікання пубертатних криз, гострих афективних реакцій та неврозів у підлітків можуть залежати від типу акцентуації характеру. Також, знаючи тип акцентуації, можна виявити слабкі сторони характеру і передбачити або виключити фактори, що ведуть до дезадаптації. Обстеження дозволяє дати оцінку деяким іншим особливостям підлітка: схильності до наркоманії, алкоголізму, делінквентної поведінки, підвищеної відвертості.

Можемо виділити дві основні групи динамічних змін характеру при акцентуаціях. Перша група – минуці, транзиторні зміни. За формою вони схожі на ті, що й при психопатіях. До другої групи належать відносно стійкі зміни характеру.

На першому місці серед транзиторних змін стоять гострі афективні реакції. Виділяють декілька видів:

Інтрапунітивні реакції. Зустрічаються найчастіше при сенситивній та епілептоїдній акцентуаціях. Характеризуються автоагресією.

Екстрапунітивні реакції. Найчастіше зустрічаються при гіпертимній, лабільній та епілептоїдній акцентуаціях. Характеризуються агресією на оточуючих.

Імпунітивні реакції. Зустрічаються при нестійкій та шизоїдній акцентуаціях. Проявляється безрозсудною втечею з афектогенної ситуації.

Демонстративні реакції. Характерні для істероїдної акцентуації, але зустрічаються й при епілептоїдній та лабільній.

Інший вид транзиторних змін – це мінущі психоподібні порушення поведінки. Вони можуть проявлятися у вигляді делінквентності (дрібні правопорушення), токсиманічної поведінки (прагнення отримати стан сп'яніння та ейфорії), втеч з дому та транзиторних сексуальних девіацій (раннього статевого життя, підліткового гомосексуалізму та ін.)

Відносно стійкі зміни характеру можуть бути декількох типів: перехід акцентуації в приховану (латентну), формування під дією сприятливих умов психопатичних розладів, що сягають рівня патології та трансформація типів акцентуацій, суть якої полягає в приєднанні рис сумісного з колишнім типом.

Отже, виходячи з загального положення та, опираючись на сукупність всіх вищевказаних факторів, можемо зробити висновок, що акцентуації характеру мають значний вплив на розвиток особистісної сфери підлітків.

Список літератури

1. Личко А.Є. Психопатии и акцентуации характера у подростков / Під ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. — Санкт-Петербург: Речь, 2009. — 256 с.
2. Панасенко Н.М. Психологія підлітка в сучасній ситуації соціального розвитку // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименка. – Т.7, вип.1.– К., 2005.– С. 235-243.
3. Шевандрін Н.І. Психодіагностика, корекція і розвиток особистості. – М., 2000. – С. 24 – 25

*Науковий керівник: Литвинчук Н.Б.,
старший викладач*